

Turun sanomat 1.10.2008 2:31:08

Lehtikuva

Esko Ahon työryhmän raportti keskittyy pitkälti kolmen suuren metsäteollisuusyrityksemme intressien mukaisiin kehitystarpeisiin. Hallituksen politiikkatoimenpiteiden suunnittelua tukevan raportin soisi heijastelevan laajemmin yhteiskunnan ja koko metsäalan tarpeita, Lauri Hetemäki kirjoittaa.

TS/

Valtiotieteiden tohtori Lauri Hetemäki on Metsäntutkimuslaitoksen erikoistutkija.

Ahon raportin ongelmana keskittyminen suuryritysten kehitystarpeisiin

Liian kapea näkökulma metsäalan tulevaisuuteen

Sitran yliasiamiehen **Esko Ahon** johtama metsäsektorin toimintaedellytystyöryhmä luovutti pääministerille tiistaina raporttinsa. Kyseessä on yhteiskunnan tarpeita palveleva raportti.

Raportissa on hyvä metsäteollisuuden toimintaympäristön tilannekuvaus. Se sisältää myös tärkeitä ehdotuksia, joita voidaan hyödyntää jatkotoimien kehittämisessä. Näitä ovat esimerkiksi panostukset T&K:een sekä investointiavustukset uutta puunjalostusteknologiaa hyödyntävien koelaitosten rakentamiseen.

Ehdotukset metsänomistusrakenteen kehittämiseksi ja metsätilakoon kasvattamiseksi ovat myös tarpeellisia. Näitä on jo aiemmin esitetty, mutta ne on hyvä ottaa taas esille.

Raportissa on itse asiassa melko vähän sellaista, mitä ei olisi jo aiemmin esitetty. Työryhmän kiireisen aikataulun sekä niukkojen avustaja -ja sihteeristöressurssien seurauksena ehdotukset on ilmeisesti jouduttu parsimaan kokoon pitkälti aiemmista selvityksistä.

Monet ehdotuksista ovat tuttuja valtiosihteerin **Raimo Sailaksen** paperiteollisuustyöryhmän ja *Kansallinen metsäohjelma 2015:n* esille nostamista asioista.

Olisi tarkasteltava koko metsäalaa

Raportin ongelmallisimmin piirre liittyy siihen, että ehdotukset heijastavat toimeksiannon ja työryhmän edustavuuden kapeutta. Olisi tärkeää, että metsäalan kehitystyötä ja tarvittavia poliittisia päätöksiä tehtäisiin pitkäjänteisesti ja ottaen kokonaisvaltaisesti huomioon metsäalan eri elinkeinojen ja toimijoiden tarpeet. Tässä tavoitteessa raportti ei onnistu.

Raportti keskittyy pitkälti kolmen suuren metsäteollisuusyrityksemme intressien mukaisiin kehitystarpeisiin. Ne ovat toki hyvin tärkeitä, mutta niiden ja koko Suomen metsäalan tarpeiden välillä oleva yhtäläisyysmerkki on monestakin syystä haalistumassa. Hallituksen politiikkatoimenpiteiden suunnittelua tukevan raportin soisi heijastelevan laajemmin yhteiskunnan ja koko metsäalan tarpeita.

Raportin ehdotuksissa metsäalan monipuolistuva elinkeinorakenne ja eri toimijoiden merkittävytydessä tapahtuvat mahdolliset muutokset eivät näy. Kasvumahdollisuuksia käsittäviä, mutta raportissa vaille huomiota jääneitä aloja ovat puuta käyttävä energiateollisuus, pk-puutuoteteollisuus, matkailuala ja metsien virkistyskäyttö.

Myös metsäalaan liittyvän teknologiaviennin ja palveluiden kasvu voi olla merkittävää. Hyvin mahdollinen skenaario on, että jatkossa nämä alat yhdessä tuottavat Suomessa jalostusarvoa ja työllistävät enemmän kuin kolmen suuren metsäyrityksemme liiketoiminta. Myös metsävarojen hyödyntämisessä kolmen suuren yrityksen suhteellinen merkitys vähentynee.

Vaikka laaja-alaisuus olisi väistämättä pidentänyt ja vaikeuttanut työryhmän työtä, se olisi voinut olla kannattavaa. Kiireellinen pienen ryhmän palokuntatyö voi sopia rajattuihin akuuttiongelmiin kuten puutulliongelmaan. Tämähän olikin Ahon työryhmän yksi tehtäväkenttä. Huonommin tällainen työskentelytapa sopii metsäalan pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin ja toimenpide-ehdotuksiin.

Metsien käytön kestävyys strateginen ydinkysymys

Metsien käytön kestävyys on metsäalan ydinkysymyksiä. Tänä vuonna konsulttitoimisto Pricewaterhouse Coopers julkaisi selvityksen, jossa oli haastateltu 26 metsäteollisuusyrityksen ja alan organisaation ylintä johtajaa ympäri maailman. Yksi keskeinen tulos oli, että johtajat näkivät ympäristökestävyyden olevan kriittinen tekijä yritysten pitkän aikavälin menestykselle. Vastauksissa korostettiin erityisesti yritysten oma-aloitteellisuutta ja aktiivisuutta asiassa reaktiivisuuden sijaan.

Työryhmän raportissa kestävyysteema on otettu vajavaisesti huomioon. Raportti tuo kyllä esiin kestävyysnäkökulmaan liittyviä metsäalan mahdollisuuksia kuten biojalosteet ja hiilinielut, mutta teeman kehittäminen ja ongelmien erittely jää hyvin vähälle.

Raportissa ei esimerkiksi pohdita metsätähteen käytön lisäämisen mahdollisia haittavaikutuksia metsien biodiversiteetille, ravinnetasapainolle ja vesistölle. Jotta mahdolliset ongelmat voidaan ennaltaehkäistä, tarvitaan lisää tutkimusta, selvitystä, koulutusta ja standardeja. Kaikki tämä vaatii resursseja.

Miten selvittää rakennemuutoksen yli?

Suomessa metsäteollisuuden nykytuotteiden kapasiteetti vähenee. Toisaalta uusi puunjalostus kuten biopolttoaineiden ja kemiantuotteiden valmistus käynnistyy kenties vasta 5-10 vuoden kuluttua. Miten selvittää muutosjakson yli ja sovittaa yhteen vanhaan ja uuteen puunjalostukseen liittyvät osin erilaiset tarpeet?

Raportin näkökulma myös tähän tärkeään kysymykseen on kapeahko. Se tarkastelee kehitystä ikään kuin uusi tuotanto tulisi pelkästään nykyisen metsäteollisuuden sisältä. Tähän viittaa muun muassa toteamus ”..., voidakseen uudistua metsäteollisuuden nykyisen liiketoiminnan tulee olla kannattavaa”. Näin varmaan osin on, mutta miksi rajoittaa tarkastelu vain nykyisiin metsäyrityksiin? Puunjalostukseen on jo tullut myös niiden ulkopuolisia toimijoita, kuten energiateollisuutta ja pääomasijoitusyhtiöitä.

Vanhan ylläpitäminen ei myöskään ole ongelmatonta uudistumisen kannalta. Esko Aho ja **John Kornblum** totesivat lehtikirjoituksessaan tämän vuoden alussa, että: ”Läntisellä Euroopalla ei juuri ole tulevaisuutta perushyödykkeiden, kuten matkapuhelinten, massatuotannossa. Pitämällä nykyisiä tuotantorakenteita hengissä hidastetaan globalisoituvien yritysten uuden roolin muotoutumista.” (*Helsingin Sanomat* 22.2.). Eli pitäisikö yhteiskunnan panostukset metsäalalle kohdistaa nykyisen teollisuuden ja sen tarvitseman infrastruktuurin ylläpitämisen sijasta pääosin uuden luomiseen ja rakennemuutoksen haittojen minimoimiseen?

Raportin olisi toivonut pohtivan myös kysymystä, missä määrin uutta puunjalostusta voidaan arvioida tulevan Suomeen? Todennäköisesti mahdollisuuksia löytyy aiempaa enemmän kotimarkkinoihin perustuvassa uudessa puunjalostuksessa kuten energiatuotannossa ja puutuotealan jatkojalostuksessa.

Nykyisen kaltainen laajamittainen, vientiin perustuva uustuotanto ei ehkä ole realistista. Esimerkiksi älytarrat ja -pakkaukset kannattaa tehdä pääosin siellä missä markkinat ovat, kuten Länsi-Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa.

Puunjalostukseen liittyvän teknologiaviennin ja palveluiden kuten konsultoinnin, tutkimuksen ja koulutuksen näkymät voivat olla hyvät. Niissä Suomessa olevan osaamisen ja metsäklusterin ainutlaatuisen verkottumisen vahvuudet tulevat parhaiten esille. Valitettavasti raportti ei käsittele näihin mahdollisuuksiin liittyviä haasteita ja tarpeita.

Tulevaisuudessa joudutaan enenevässä määrin sovittamaan yhteen metsiin liittyvien eri elinkeinojen, tarpeiden ja toimijoiden intressejä. Ahon ryhmä ehdottaa, että hallitus perustaa metsäsektorin kehittämiseen keskittyvän politiikkaohjelman. Tämä tarjoaisi hyvän foorumin laentaa näkökulmaa ja toimenpide-ehdotuksia koko metsäalaa koskeviksi.

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori ja Metsäntutkimuslaitoksen erikoistutkija.

LAURI HETEMÄKI

Julkaistu 1.10.2008 2:31:08